

ETKİLEŞİMLERİ İÇİNDE ROMAN JAKOBSON VE PETR BOGATYREV'İN FOLKLOR ANLAYIŞLARI*

Roman Jakobson and Petr Bogatyrev's Understanding of Folklore in Their Interaction

Arş. Gör. Beren ŞİMŞEK**

ÖZ

Bu makale Roman Jakobson ve Petr Bogatyrev'in folklor alanına katkılarını karşılaştırmalı bir perspektifte, etkileşimleri üzerinden ele almaktadır. Bilindiği gibi Jakobson, folklorun bireyler arası iletişimine yön veren dilbilimsel ve göstergebilimsel sistemlerin işleyişine söylemsel düzlemde katkı sağladığına inanan bir kuramcudur (bu alanda çalışanların folklorik anlatıları sürekli olarak çözümleme çabalarının nedeni budur). Yapısal çözümlemenin yöntemsel getirilerine vurgu yaparak folklor söyleminin üretimi ve anlaşılmasında dilin sanatsal ve yaratıcı yönlerini ifade eden özellikle "şiirsel işlev" (fr. Fonction poétique) kavramını irdeler. Folklor söylemiyle bağlantılı olarak Jakobson ayrıca, benzer yapıların, motiflerin, izleklerin farklı anlatılarda veya aynı anlatının farklı bölümlerinde yinelenmesi işlemine karşılık gelen "koşutluk" kavramının işleyişi üzerinde durur. Aynı unsurları performans kuramı perspektifine uygun olarak da kullandığı bilinmektedir. Yine yapısal bir perspektifte çalışan Bogatyrev folklorun toplum, kültür ve dil ile olan ilişkisi üzerine odaklanır. Toplumdilbilimci bir yapısalci kimliğine koşut biçimde folklorun kolektif yaratıcılığın bir ürünü olduğuna ve kökenlerinin bir topluluğun deneyimlerine, değerlerine ve inançlarına dayandığını yineleyen Bogatyrev, folklorun yaratıldığı ve aktarıldığı toplumsal bağlamı yapısal perspektifi göz ardı etmeden incelemenin gerekliliğine vurgu yaparak bireylerin ve toplulukların yaşamlarında oynadığı rollere değinir; Jakobson'un işlev tanımlamalarına koşut biçimde o da folklorlarda "işlev" kavramını öne çıkarır. Halk anlatılarının ahlak dersi vermedeki, kolektif kimlikleri şekillendirmedeki ve bir topluluk içinde sosyal uyumu teşvik etmedeki rolünü söz konusu yaklaşımın verileriyle analiz eder. İlk anda bir toplumun (daha çok Çek toplumu) düşünsel birikimini, değerlerini, inançlarını öne çıkararak Jakobson'un aşırı biçimci tutumundan uzaklaştığı sanısı uyansa da folklorun dinamik ve işlevsel yönlerine odaklanmasıyla, Jakobson'un biçimci ve yapısalci perspektifiyle buluşur. Gerçekten de biraz daha yakından bakıldığında yaklaşımlarının kimi bakımlardan örtüştüğü görülmektedir. Ortak çalışmaları 1920'lerin sonunda halk kültürünün yapısını ve işlevini analiz etmek için "yapısal-işlevsel analiz" adını verdikleri bir teori geliştirmeleriyle başlamıştır. Bu yaklaşım, halk anlatılarının ve uygulamalarının içsel düzenleyiminin yanı sıra daha geniş toplumsal ve kültürel işlevlerini de anlamaya yöneliktir. Yapısal-işlevsel analizin en kayda değer getirilerinden biri, halk kültürünün aktarımı ve evriminde performans rolüne yaptığı vurguydu. Yapısalcılığın bir yöntem olarak benimseyenlerden farklı olarak Jakobson ve Bogatyrev, halk anlatılarının ve uygulamalarının değişmez unsurlar olmadığını, tersine toplumsal yaratıcılığın dinamik ve gelişen ifadeleri olduğunu savunurlar. Jakobson'un folklorun şiirsel işlevine ve yapısal kalıplarına yaptığı vurgu, folklorun sanatsal ve duygusal boyutlarını anlamak için bir altyapı oluştururken, Bogatyrev'in folklorun toplumsal bağlamına ve işlevlerine odaklanması, folklorun içinde bulunduğu toplulukları nasıl şekillendirdiğine ve onlar tarafından nasıl şekillendirildiğine ilişkin bir çerçeve oluşturmuştur. Disiplinlerarası yaklaşımları, araştırmacıları dilbilim, antropoloji, tarih ve edebiyat eleştirisi gibi alanlardan içgörüler olarak iş birliği yapmaya teşvik etmiştir. Bu da folklor çalışmalarını içinde Konuşmaya Dayalı (Sözlü) Etnografi, Performans Antropolojisi ve Folklor ve Ulusal Kimlik Çalışmaları gibi yeni alt alanların gelişmesine katkı sağlamıştır. Genel olarak, Jakobson ve Bogatyrev'in folklor çalışmalarına katkılarının alan üzerinde kalıcı bir etkisi olduğu ortak paylaşılan bir görüştür. Folklorun yapısal örüntüleri ve şiirsel işlevlerinin (Jakobson şiirselliği ayırıcı, özgül yapısal bir unsur olarak kullanıyor) yanı sıra toplumsal bağlamı ve folklorik bir anlatıda gündeme gelen diğer işlevleri de inceleyerek, bu alanda gelecekte yapılacak disiplinlerarası araştırmalar için bir dizi veri ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada Jakobson ve Bogatyrev'in folklorik bir anlatı incelemesi konusunda önerdikleri çözümleme modelinin işleyişi, bunu yaparken bu çalışmanın sınırları içinde onların folklor algısı üzerinde kısaca duracağız. Böyle bir çalışma Propp'un masal çözümlemesi ile başlayan biçimci çözümlemelerin, yapısalci yaklaşımı benimseyen eski ve yeni farklı kuramcılarının çözümleme yöntemlerini daha iyi konumlandırmaya ve algılamaya katkı sağlamaya yöneliktir.

Anahtar Kelimeler

Jakobson, Bogatyrev, dilbilimsel folklor, işlevsellik, yapısalcılık.

* Geliş tarihi: 23 Mayıs 2023 - Kabul tarihi: 17 Ekim 2023
Şimşek, Beren. "Folklorun "Etkileşimleri İçinde Roman Jakobson ve Petr Bogatyrev'in Folklor Anlayışları", *Milli Folklor* 141 (Bahar 2024): 19-29

** Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara/Türkiye, berensimsek@hacettepe.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3941-6778.

ABSTRACT

This article discusses the contributions of Roman Jakobson and Petr Bogatyrev to the field of folklore studies from a comparative perspective. Jakobson is a theorist who believes that folklore is an integral part of the larger linguistic and semiotic systems that shape human communication. Emphasizing the importance of structural analysis, he introduced the concept of "poetic function" (fr. Fonction poétique), which refers to the artistic and creative aspects of language that are fundamental to the production and understanding of folklore. In connection with folklore discourse, Jakobson also emphasized the concept of "parallelism", which refers to the process of repetition of similar structures, motifs or themes in different narratives or in different parts of the same narrative. Bogatyrev, on the other hand, focuses on the relationship between folklore and society, culture and language. Stating that folklore is a product of collective creativity and has its origins in the shared experiences, values and beliefs of a community, Bogatyrev emphasizes the importance of examining the social context in which folklore is created and transmitted, referring to the roles it plays in the lives of individuals and communities and emphasizing the concept of "function" in folklore. He analyzes the role of folktales in teaching moral lessons, shaping collective identities and promoting social cohesion within a community. Bogatyrev's focus on the dynamic and functional aspects of folklore initially distinguished him from Jakobson's formalist and structuralist perspectives. However, a closer look reveals that their approaches overlap in some respects. Despite the differences in their approaches, Jakobson and Bogatyrev's theoretical definitions complement each other. Their joint work began in the late 1920s when they developed a theory called "structural-functional analysis" to analyze the structure and function of folk culture. This approach seeks to understand the internal organization of folk narratives and practices as well as their broader social and cultural functions. One of the most notable contributions of structural-functional analysis was its emphasis on the role of performance in the transmission and evolution of folk culture. Unlike those who adopted structuralism as a method, Jakobson and Bogatyrev argue that folk narratives and practices are not fixed, unchanging entities, but rather dynamic and evolving expressions of social creativity. Jakobson's emphasis on the poetic function and structural patterns of folklore provided a basis for understanding its artistic and emotional dimensions, while Bogatyrev's focus on the social context and functions of folklore provided a comprehensive view of how folklore shapes and is shaped by the communities in which it is found. His interdisciplinary approaches have encouraged researchers to collaborate, drawing insights from fields such as linguistics, anthropology, history and literary criticism. This has led to the development of new subfields within folklore studies, such as Conversational (Oral) Ethnography, Performance Anthropology, and Folklore and National Identity Studies. Overall, Jakobson and Bogatyrev's contributions to folklore studies have had a lasting impact on the field. By examining the structural patterns and poetic functions of folklore as well as its social context and functions, they laid the groundwork for future interdisciplinary research in the field. In this study, we will focus on the functioning of the analysis model proposed by Jakobson and Bogatyrev in the analysis of a folkloric narrative, and thus on their perception of folklore. Such a study is intended to contribute to a better positioning and perception of the analysis methods of different theorists, old and new, who adopt the structuralist approach to formalist analysis, which began with Propp's fairy tale analysis.

Key Words

Jakobson, Bogatyrev, linguistic folklore, functionality, structuralism.

Giriş

Folklorun toplumları şekillendirmedeki, kültürel mirası koruyup sürdürmedeki ve belli bir toplumsal kesimde yaşayan insanların içsel ve dışsal doğasını yansıtmadaki işlevi çeşitli teorik veriler aracılığıyla betimlenmiş ve analiz edilmiştir. Bilindiği gibi, biçimci bir perspektif benimseyen Vladimir Propp'un masalların morfolojisi üzerine yaptığı çalışma, Saussure'ün dilbilim anlayışına dayanan yapısalcılık ve göstergebilim yöntemlerini kullanan birçok kuramcıya ilham vermiştir. Yapısalcı bir tutum izleyen kuramcılar, çalışmalarının ileri evrelerinde göstergebilim, etnik-göstergebilim, etnik-antropoloji ve toplum-göstergebilim gibi analiz modelleri önermek üzere folklor içeriğini sıklıkla kullanmışlardır. Bir varsayım olarak folklor metinlerinin kendi ayırıcı özellikleri içinde bir söylem biçimi olması, toplumsal içeriğin yazılı ya da sözlü olarak vericiden alıcıya aktarılması çabalarının özel bir iletişim biçimi olarak görülmesi, söz konusu metinlerin yine özel bir dil olarak betimlenip tanımlanmasına ve analiz edilmesine kapı aralamıştır. Alanın önde gelen temsilcileri yapısal dilbilimin verilerini kullanarak var olan içeriği değiştirmeye çalışmadan (bu zaten olanaklı değil!) onu kendi içsel işleyişi olan özel bir dil,

yapı ve göstergeler bütünü olarak inceleme yolunu seçmişlerdir. V. Propp'un masallara yaklaşımı biçimci yaklaşımın prototipi (ilkörneği) sayılır. Gerçekten de Rus masallarını biçimci/yapısalcı bir olgu olarak bir dizi değişmez yapıya indirgemesinin ardından, onun yaklaşımından esinlenen pek çok kuramcı bu yaklaşımın sınırlarını ve geçerliliğini sorgulamış (sorunsallaştırmış), ardından kimi kavramsal değişikliklerle kendi çözümleme modellerini geliştirmişlerdir. Roman Jakobson, Petr Bogatyrev, Çek yapısalcılar, Julien Greimas, Joseph Courtès ve Claude Lévi-Strauss'un da aralarında bulunduğu kuramcılar, folklorun içeriğini biçimci (daha çok halk anlatılarının gramerine odaklanarak), yapısal (daha çok anlatılarının gösteren düzlemine odaklanarak), göstergebilimsel (daha çok halk anlatılarının gösterilen boyutuna odaklanarak), ayrıca anlatıbilimselliği ve yazınsallığı dışlamadan, bir çözümleme nesnesi olarak sorunsallaştırmışlardır. Onların folklorun (folklorik anlatıların) biçimine olduğu kadar içeriğine yönelik tutumlarını ve izledikleri analiz yöntemlerini incelemek, biçimci/yapısalcı yaklaşımın epistemolojik arka planının ve yararlandıkları kavramsal alanın daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır kanısındayız (Aktulum 2022). Biçimci ya da yapısalcı bir yaklaşım benimseyen söz konusu kuramcılardan olan, dilbilimi folklorla buluşturan (folklor içeriğini yapısal dilbilimin verileriyle betimleyen) Roman Jakobson ve Petr Bogatyrev'in çalışmaları, folkloru kültürel ve özel dilsel bir yapı olarak anlamamız üzerinde göz ardı edilmemesi gereken izler bırakmıştır. Bu makalede Jakobson ve Bogatyrev'in folkloru, folklor söylemine, folklor içeriğine her biri kendine özgü olan bakış açıları yanında, benimsedikleri yöntem üzerinden anlayışlarındaki yakınlaşmalar incelenmektedir.

Jakobson'un Folklorla Yaklaşımı

Rusya doğumlu bir dilbilimci ve edebiyat kuramcısı olan Roman Jakobson (1896-1982) önce Rus Biçimcilerinin çalışmalarına katılmış daha sonra, Prag Dilbilim Çevresi'nin kurucu üyesi olmuş, oradaki yapısalcı çalışmalara öncülük etmiştir; dilbilim, yapısalcılık ve göstergebilim alanındaki çalışmalarıyla bilinmektedir. Bir iletişim dizgesinin değişmez unsurlarını ve işlevlerini belirleyen odur. İnceleme nesnelere birisi folklor söylemi olmuştur. Jakobson, folklorun insan iletişimini şekillendiren dilbilimsel ve göstergebilimsel sistemlerin işleyişini kavramada vazgeçilmez bir unsur olduğuna inanmıştır (Jakobson 1981). Folklor söyleminin özgüllüğünü anlamada yapısal analizin önemini vurgulamış, kuramsal belirlemeleriyle mitlerin, halk anlatılarının ve diğer anlatı türlerinin yapısal olarak incelenmesi için yöntemsel araçlar sunmuştur.

Jakobson'un folklor çalışmalarına yaptığı katkılardan biri, folklorun üretimi ve anlaşılmasında merkezi öneme sahip olan dilin sanatsal ve yaratıcı yönlerini açığa çıkarmaya dönük "şiirsel işlev" (Fr: fonction poétique) olarak belirlediği kavramdır (Jakobson, 1960). Jakobson, iletişimin estetik (daha çok yapı) yönüne odaklandığı için dilin şiirsel işlevini folklorik bir anlatıyı gözlemleyerek somutlaştırmaya çalışmıştır. Bunu yaparken ilk aşamada "Şiirsel işlevin, eşdeğerlik ilkesini seçme ekseninden birleştirme eksenine yansıttığını (aktardığını)" söyler (Jakobson 1960: 358). Daha yalın bir anlatımla söylersek, Jakobson, folklorik anlatımın anlam üreten ve alıcısında duygusal tepkiler uyandıran (bu noktada folklorik söylemin pragmatik işlevine vurgu yapar) dilsel (özel bir dil) ve semiyotik (göstergeleşmiş) unsurların benzersiz kombinasyonlarına dayandığına inanır (bu tanım genel olarak yapısalcı yaklaşımın benimsediği tutumla fazlasıyla örtüşmektedir). Dolayısıyla şiirsel işlevin öznelliği (burada bir toplumun, toplumsal grubun) ele veren çokkusal ya da duygusal işlevden kopuk olmadığını imler. Bu işlevler doğal olarak alıcıya odağa alan çağrı işleviyle de bağlantılıdır. Öyleyse folklorik bir anlatının aktardığı ileti her defasında çok boyutlu bir perspektifte düşünülmelidir. İletişim şemasını oluşturan diğer işlevler, özellikle üst-dil işlevi (bir folklorik anlatı üzerine yapılan her tür

yorum) folklorik anlatının şu ya da bu yapısını, yani yapı üzerinden ayırıcı özelliğini kavramak için temel bir öneme sahiptir. Claude Lévi-Strauss bu nedenle özellikle mit çözümlemelerinde bu işlevi ön plana çıkarır. Çünkü ona göre anlamı üreten yapıdır. Bu yapı da kendi ayırıcı özelliğini söyleme biçimiyle görünür olur. İşte Jakobson bu nedenle, bir bakıma yapıyla oyun oynamak olan (yapısalcılar oyun metaforunu sıklıkla kullanırlar), şiirsel işleve yönelir (farklı anlam etkilerini yaratmanın yolu öyleyse yapıya yönelmektir). Jakobson böylelikle Lévi-Strauss ile buluşur. Bu ikisinin de yönetsel dayanağı Propp'tur.

Yapısal bir okumaya yöneldiğine göre, Jakobson folklorik anlatıların kimi biçimsel ayırıcı yanlarını, yani değişmezlerini belirlemeye yönelir. Örneğin, Jakobson folklorda "paralellik" (koşutluk) kavramına dikkat çeker (Jakobson 1987). Paralellik, benzer yapıların (gösterenlerin), motiflerin ya da temaların (gösterilenlerin) farklı anlatılarda (dizgelerde) ya da aynı anlatının farklı bölümlerinde (kesitlerinde) yinelenmesi anlamına gelir. Jakobson, Greimas'ın yerdeşlik kavramına karşılık gelen tekrarın folklorda (bir folklor anlatısında: bir hikâyede, masalda, efsanede, mitte vd.) birlik, bütünlük ve estetik çekicilik duygusu yaratmaya yardımcı olduğunu düşünür. Rus halk anlatılarındaki yapısal kalıpları bu perspektifte çözümler ve bunların genellikle belirli bir formülü (değişmezi) takip ettiğini, karakterlerin (kişilerin), olayların ve ortamların belirli şekillerde tekrarlandığını gösterir (Jakobson, 1985). Propp'un masal çözümlemesi, Lévi-Strauss'un mit çözümlemesi konusunda yaptığına koşut biçimde, Jakobson, çözümlemeleriyle görünüşte birbirinden farklı olan halk hikâyeleri arasında bağlantılar kurarak ve bu hikâyelerin derin yapısındaki ortak kültürel ve dilsel yapıları ortaya çıkarmaya uğraşmıştır (anlatıların evrensel değişmezlerini belirleme çabası aslında tüm yapısalcılar için ortak bir tutum olmuştur). Bunu yaparken farklı anlatılarda veya aynı anlatının çeşitli bölümlerinde yinelenen benzer yapıların, motiflerin veya temaların varlığını ifade eden paralellik kavramından yararlanmıştır. Jakobson, ortak unsurları tespit ve analiz ederek, halk anlatılarının yaratılması ve aktarılmasını yöneten altta yatan değişmez kalıpları ve yapıları ortaya çıkarmaya çalışmakla yetinmeyip bunların dilsellik yanında kültürel (alıntısallık özelliğine) önemine de vurgu yapmıştır.

Jakobson, Rus halk anlatılarının genellikle belirli bir formüle bağlı olduğunu, belirli karakterlerin, olayların ve ortamların tekrar ortaya çıktığını ve belirli kalıpları takip ettiğini bu yolla keşfeder. Bu kalıplaşmış yapı, masallara yalnızca bir aşinalık ve tutarlılık hissi vermekle kalmaz, aynı zamanda görünürde ilgisiz olan anlatıları derin yapıda birbirine bağlayan bir araç işlevi de görür. Jakobson, farklı anlatılar arasındaki ortak unsurlara odaklanarak, onları besleyen ve şekillendiren ortak bir kültürel ve dilsel çerçevenin varlığını ortaya koymuştur.

Farklı halk anlatıları arasında bağlantılar kuran Jakobson'un analizi, onlardaki kültürel değerlerin, inançların ve toplumsal normların daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunur. Bu tanımlamalara göre Jakobson'un folklorik anlatılar üzerinde uygulamaya soktuğu kimi paralellik örnekleri kısaca şunlardır:

1. İfadelerin ve motiflerin tekrarı: Halk anlatıları ve sözlü edebiyat genellikle bir ritim duygusu yaratan ve anlatıyı yapılandırmaya yardımcı olan tekrarlanan ifadeler veya motifler içerir. Birçok Rus masalında bir kahraman, paralel veya tekrarlayan şekillerde anlatılan bir dizi benzer görev veya karşılaşma ile yüz yüze kalabilir. Örneğin *Goldilocks ve Üç Ayı* masalında genç kahraman Goldilocks bir ayı ailesinin evine girer ve sırayla yemeklerini, sandalyelerini ve yataklarını dener. Eşyalarla girdiği her etkileşimde benzer paralel örgüler kendini gösterir: "Bu çorba çok soğuk!" "Bu çorba çok sıcak!" "Bu çorba tam kıvamında!"; "Bu

yatak çok sert!” “Bu yatak çok yumuşak!” “Bu yatak tam kıvamında!” Bu şekilde kendini gösteren cümle ve motif tekrarları masaldaki paralel yapıyı vurgular. Bu örgü hem yapı ve ritim anlamında masala katkı sağlarken aynı zamanda özellikle sözlü aktarımda dinleyicilerin hikâyeyi daha kolay takip etmelerine olanak sağlar.

2. Atasözleri ve deyimler: Paralellik genellikle atasözleri ve deyimlerin yapısında bulunur. Bu ifadeler tipik olarak, akılda kalıcı olmalarını ve sözlü olarak aktarılmasını kolaylaştıran dengeli, simetrik yapılar içerir. Örneğin, Rus atasözü "утро вечера мудренее" (Tr. Sabahın şerri akşamın hayrından iyidir), zaman geçtikçe her şeyin daha net hale gelebileceği fikrini aktarmak için sabah ve akşamı zıtlılaştırarak antitez biçimli bir paralellik olarak karşımıza çıkar.
3. Şarkı ve şiirlerde paralellik: Halk şarkıları ve şiirler ritim ve müzikalite duygusu yaratmak için sıklıkla paralel yapılar kullanır. Bu, dizelerin, kafiyelerin veya tüm kıtaların tekrarını içerebilir. Rus halk şiirinden bir örnek, kahramanlar ve tarihi olaylar hakkında epik şarkılar olan birçok “byliny”de tekrarlanan nakarat olabilir. Örneğin *Dobrynya Nikitiç ve Ejderha* isimli *bylina*’da kahraman üç kez tekrarlayan yapıda ejderha ile karşı karşıya gelir. Her seferinde artan bir yoğunlukta seyreden bu karşılaşmaların sonucunda kahraman ejderhayı öldürür.
4. Yapısal paralellik: Halk hikâyelerinde paralellik, bir dizi olay veya karakterin benzer kalıpları takip ettiği daha geniş anlatı yapısında da bulunabilir. Örneğin, bir kahraman amacına ulaşmadan önce her biri giderek zorlaşan üç sınavla karşılaşabilir. Bu üçlü yapı, dünya çapında pek çok folklorik gelenekte yaygın bir paralelliktir (Jakobson 1966).

Jakobson'un yaklaşımı, folklorik anlatıların yapısal işleyişine katkı sağlar. İşlevi ise anlatının yapısal olarak ayırıcı özelliği belirlenerek anlaşılabilir. Yapı ve işlev anlatının üretildiği kültürel ve toplumsal bağlama ancak bu iki unsur (yapının ve işlevin ayırıcı özellikleri) belirlendikten sonra ışık tutar. Folklorik bir anlatıya özgü yapı ve işlevin belirlenmesi ile diğer paralel yapıları anlama ve çözümleme olanaklı kılınır. Örneğin genç kadın kahraman, tehlikeli düşman, dışarıdan uzatılan yardım eli ve değişim anı yapılarını farklı masalarda bulmamız mümkündür. *Kırmızı Başlıklı Kız* ve *Külkedisi* örneklerini ele alırsak ikisi de genç kadın kahramanlardır. Birinin kötü kalpli kurt, diğersinin ise üvey annesi düşmanıdır. Birine avcı, diğersine ise peri anne yardım eder. *Kırmızı Başlıklı Kız* büyükannesinin yerinde kurt olduğunu fark ettiğinde, *Külkedisi*’nin ise camdan ayakkabı ayağına olduğunda değişim anı yaşanır. İşte bu paralel yapı sorgulaması şu ya da bu halk anlatısının biçimsel olarak ayırıcı özelliklerini ortaya koymanın bir yolu olur.

Jakobson paralelizme ek olarak folklor çalışmalarının yönelimleri konusunda da kimi saptamalarda bulunur. Ona göre modern folklor çalışmaları artık köken sorunlarıyla uğraşmaktan ziyade alıntılama, yenidenyazma ve hatta yenidenyazmanın edilgen doğasının ötesinde bir yenidenyaratma işidir (Aktulum 2013). Böylelikle Jakobson, Halkbilim metodolojisi içerisinde bir yöntem olarak benimsenen metinlerarasılığın önemine çok önceden vurgu yapar. Kuşkusuz bu önerisinin kaynağı daha önce Rus biçimcileri olarak bir araya gelen (kendisinin de dahil olduğu) araştırmacılardan birisi olan Mihaıl Bakhtin’dir. Julia Kristeva metinlerarası tanımlamalarında benzer biçimde Bakhtin’in söyleşimcilik kavramı konusundaki varsayımlarına yaslanır. Böylelikle Jakobson’un başlangıçta diğer Rus biçimcileri gibi şu ya da bu anlatının gösteren ya da sözcük odaklı yaklaşımı gitgide gösterilen odaklı bir yaklaşıma doğru evrilir. Dolayısıyla onun sözünü ettiği şiirsel işlev sadece bir anlatının özgül yapısını kendi içsel işleyişi içerisinde gözlemleme ya da kavrama çabasının ötesine geçerek, yapıyı kapalı bir dizgeye indirgeme anlayışından

uzaklaşarak bir açıklık estetiğine doğru evrilir. Mihail Bakhtin'in anlatılarda tarihsel ve toplumsal verileri de dikkate alma önerisi sonradan Jakobson'un benimsediği yaklaşımla buluşur. Bir başka anlatımla Jakobson, Bakhtin'in bir anlatı çözümlemesinde gündeme getirdiği tarihsel ve toplumsal verileri dikkate almak gerekir görüşünü folklorik anlatıları kuramsal düzlemde metinlerarası bir perspektife oturturken gündeme gelir. Bununla birlikte, folklorun bir kültür içindeki aktarımı ve dönüşümü kavramı onun kuramları aracılığıyla incelenebilir.

Jakobson'a göre sözlü ve toplumsal bir kültür biçimi olan folklor, icrasına ve aktarımına katılan bireyler tarafından sürekli olarak yeniden üretilir, dönüştürülür ve yeni bağlamlara uyarlanır. Bir yapısal dilbilimci olarak, folklorik anlatılardaki yeniden üretim mekanizmalarını anlamamıza yardımcı olabilecek dil ve anlatının kalıpları, yapıları ve işlevleri üzerine odaklanan Jakobson yaklaşımında yenidenyaratma ile ilgili kimi bildik unsurları yineler:

1. Oyuncu ve seyirci: örneğin Jakobson "icracının" ya da folklorik malzemeyi aktaran bireyin yanı sıra seyircinin rolünün önemini vurgular. Bir hikâye her anlatıldığında ya da bir gelenek her uygulandığında, onu belli bir toplumsal bağlamın beklentisine uygun kullanır.* İcracı içeriği yeniden yorumlar ve belirli bir sosyal bağlamın ihtiyaçlarına göre uyarlar. Seyirci bu süreçte etkin bir rol oynar çünkü tepkileri ve geri bildirimleri icracının seçimlerini etkileyebilir. Bu aşama Jakobson'un iletişim şemasında alıcıya yönelik olarak dilin çağrı işlevine karşılık gelir. Amaç alıcının davranışlarındaki şu ya da bu tepkiyi gözlemlemek, onu güdülemektir.
2. Varyasyon ve adaptasyon: Jakobson, folklorik bir anlatının değişen kültürel bağlamlara göre bir çeşitlilik ve adaptasyon süreciyle ilintili olduğunu düşünür. Yerleşik bir anlamsal çekirdeğin ya da bir başka anlatımla ana kalıbın izlerinin bu yolla sürdürülmesi yerleşik bir anlamın da sürmesi demektir. Şu ya da bu folklorik içeriğin farklı bağlamlarda yenilenerek (biçimsel ve anlamsal olarak) sürmesi varyasyon ve adaptasyon tanımının doğasına özgü bir işleyiştir. Dolayısıyla icracılar yerleşik kalıp ve motiflerden yararlanırken aynı zamanda yeni unsurlar ve yorumlar ekleyerek var olan içeriği zenginleştirir, genişletir, hatta anlamsal (değersel) olarak derinleştirir.
3. Yapısal analiz: Jakobson'un folklor, doğal olarak folklorik bir anlatıya yapısalcı yaklaşımı, folklorun içeriğini ve biçimini şekillendiren altta yatan kalıpları (yapısalcılığın söz dağarına uygun olarak söylersek değişmezleri) ve Noam Chomsky'nin biçimci tanımlamalarına koşut biçimde derindeki yapıları kavramaya odaklanır. Bu, folklorik bir anlatının (ya da içeriğin) yeniden üretim mekanizmalarını (olasılıklarını) hem daha iyi anlamamıza hem de onları türselliği bakımından konumlandırmak ya da evrensellerini belirlemek için yardımcı olabilir, çünkü bu yapılar icracıların malzemeyi farklı bağlamlarda uyarlaması ve anlamı güncellemek amacıyla yeniden yorumlaması için bir çerçeve oluşturur. Jakobson'un folklorlarda paralellik ve diğer üslupsal araçlar üzerine yaptığı çalışma, bu yapıların yeniden üretim sürecinde nasıl kullanılabileceğini göstermektedir.
4. Metinlerarasılık ve etki: İkinci maddede vurgulandığı gibi, Jakobson ayrıca folklorik bir anlatının diğer kültürel form ve ifadelerden etkilendiğini, bununla kalmayıp söz konusu şu ya da bu anlatının da başkalarını etkilediğini kabul eder. Bu kabullenme kimliğin yapılanması anlayışına bağlı olarak bir sürerlilik (Fr: filiation) kavramıyla ilintilidir. Sürerlilik düşüncesi bir ilk örneğin evrilerek

(biçimsel ve anlamsal) bir dönemden ötekine aktarılması anlamında kullanılmaktadır. Metinlerarası bakışın işlevlerinden birisi budur: var olan bir içeriği yineleyerek canlı tutmak. Böyle bir metinlerarası yön, farklı kültürel pratikler arasında da sürekli fikir ve motif alışverişine (fikir ya da motiflerin geri dönüşüne bir başka deyişle yinelenmesine ya da aralarında bir dizi paralellikler kurmaya) olanak tanıdığı için folklorik yeniden üretimin önemli bir yönüdür.

Jakobson'un yenidenyaratma ile ilgili düşünceleri, folklorun yapıları ve işlevleri üzerine yaptığı çalışmalar, folklorun bir kültür içinde aktarıldığı, uyarıldığı ve dönüştürüldüğü süreçler konusunda yinelenen görüşleri destekleyen, onları doğrulayan, haklı çıkaran bilgiler içermektedir (Jakobson 1966).

Bogatyrev'in Folklorla Yaklaşımı

Çekoslovak bir akademisyen olan Petr Bogatyrev (1893-1971) aynı zamanda Prag Dilbilim Çevresi'nin bir üyesi ve Roman Jakobson'un yakın bir çalışma arkadaşıydı. Bogatyrev'in çalışmaları folklor ve folklorun toplum, kültür ve dil ile ilişkisi üzerine odaklanmıştır. Bogatyrev'in folklorla yaklaşımı, folklorun içinde bulunduğu toplumları hem yansıtan hem de şekillendiren canlı ve dinamik bir kültürel sistem olduğu inancına dayanmaktadır (Bogatyrev 1971).

Bogatyrev, folklorun kolektif yaratıcılığın bir ürünü olduğunu ve kökenlerinin bir topluluğun paylaşılan deneyimlerine, değerlerine ve inançlarına dayandığını savunur (Bogatyrev 1976). Folklorun yaratıldığı ve aktarıldığı toplumsal bağlamı (bu bilindiği gibi performans teorisi olarak adlandırılan yaklaşımla örtüşür) incelemenin önemini vurgular. Folklorun, insanların toplumsal yaşamının, geleneklerinin ve alışkanlıklarının bir parçası olduğunu düşünen Bogatyrev bu kadarla kalmaz, folklorlarda işlev kavramını öne çıkarır (Bogatyrev 1938: 17). Bu kavram Jakobson'un tanımlamalarındaki gibi salt biçimsel bir perspektifte ele alınmaz. Folklorun bu bakış açısı Bogatyrev'in folklorlarda "işlev" kavramını geliştirmesine yol açmıştır; bu kavram folklorun bireylerin ve toplulukların yaşamlarında oynadığı rollerle ilintili olarak kullanılır.

Bogatyrev toplumsallık ölçütünü göz önünde bulundurarak folklorun, toplumsal değerlerin pekiştirilmesine yönelik olduğunu öncelikle vurgular. Örneğin, halk anlatılarının ahlaksal dersler vermesi yanında, kolektif kimlikleri şekillendirmedeki ve bir topluluk içinde sosyal uyumu teşvik etmedeki payını analiz eder. Ayrıca metinlerarası tutumu çağrıştırır bir tutumla folklorun değişen toplumsal koşullara nasıl uyum sağladığını, daha doğrusu eski alışkanlıkların, geleneksel uygulamaların yeni koşullarda ortaya çıkma, eski uygulamaların ortadan kalma süreçlerini ve yeni görünümelerini inceler. Ayrıca folkloru toplumsal dinamizmi ve işlevselliği üzerinden ele alması, onun yaklaşımını salt biçimci ve yapısalcı perspektif benimseyen Jakobson'unkinden farklılaştırır.

Önce Bogatyrev'in folklorun işlevlerinin neler olduğuna ilişkin söylemlerini birkaç tümede anımsatalım:

1. *Toplumsal Uyum*: Folklor, bir topluluğun üyeleri arasında toplumsal bağların oluşturulması ve güçlendirilmesi için bir araçtır. Örneğin, tüm eyleyenlerin ya da edenlerin bir buluşma noktası olan ritüeller, paylaşılan anlatılar ve inançlar aracılığıyla kolektif kimlik duygusunun ve toplumsal uyumun oluşmasını sağlarken aynı zamanda geleneksel alışkanlıkları ve değerleri koruma işlevi görür. Bireylerde folklor aracılığıyla aidiyet duygusu gelişir bu bireyin toplumun diğer üyeleriyle bağ kurmasına olanak sağlar. Bu da iletişimin bir başka biçimidir.
2. *Kültürel Eğitim*: Folklor, bir toplumun kültürel bilgi, inanç ve değerlerinin önemli bir deposudur (Gilbert Durand İmgelemin antropolojik yapılarında bundan toplumsal imgelem olarak söz eder). Bu bilginin bir nesilden diğerine

- öğretilmesi ve aktarılması için bir çerçeve sunar. Bu işlev, bir toplumun kültürel mirasının korunmasını ve aktarılmasını olanaklı kılar, böylece kültürel sürekliliğe katkıda bulunur ve kolektif hafızayı güçlendirir. Jung'un tanımladığı biçimiyle "ortak duyuş" en etkili biçimde bu alana ilişkin verilerin, yani içeriğin şu ya da bu yolla (örneğin halk anlatıları, törenler, mitler vb.) aktarılmasıyla gerçekleşir. Folklor bu anlamda bir ötekilik (başkalık) sürecine dahil olur.
3. *Psikolojik Açılım*: Folklor, bireylerin duygu, düşünce ve deneyimlerini sembolik ve yaratıcı bir şekilde ifade edebilecekleri bir platform sunar, bir toplumsal imgeler ağıdır. Biraz önce söylendiği gibi ortak duyuşa ilişkin bir imgeler deposu yani toplumsal imgelemdir. Toplumsal imgelemi ya da rezervuarı dolduran imgeler mitler, efsaneler ve halk hikayeleri aracılığıyla yaratılır; bireyler aşk, kayıp ve ölümlülük gibi evrensel temaları söz konusu imgeler aracılığıyla işlerler. Bu işlev, insanların hayatın zorlukları ve belirsizlikleriyle başa çıkmalarına olanak tanıyarak psikolojik bir dışavurum ve dinginlik yaratır.
  4. *Toplumsal Kontrol*: Folklor genellikle davranışları düzenlemeye ve toplumsal düzeni korumaya hizmet eden ahlaki dersler ve davranış kuralları içerir. Folklor, sapkın davranışların sonuçlarını uyarıcı hikâyeler şeklinde sunarak, toplumsal normlara ve beklentilere uyumu teşvik etmeye yardımcı olabilir. Bu şekilde folklor, bireyleri istenmeyen eylemlerde bulunmaktan caydıran bir toplumsal kontrol biçimi olarak işlev görür.
  5. *Eğlendirme İşlevi*: Folklor birçok kültürde önemli bir eğlence biçimidir; hikâyeler, şarkılar ve performanslar aracılığıyla eğlence ve keyif sağlar. Folklorun bu yönü yaratıcılığı teşvik etmeye, hayal gücünü canlandırmaya ve bir topluluğun kültürel kimliğini güçlendirmeye yardımcı olur.

Söz konusu işlevlere şunlar eklenir: günümüzde geçerliliğini korumaktadır. Folklor, bireyleri kültürel mirasları ve kolektif kimlikleriyle buluşturan bir kanal görevi görerek insan yaşamının vazgeçilmez bir yönü olmaya sürdürmektedir. Bir başka işlev, toplumların değerlerinin ve geleneklerinin nesiller boyunca aktarılmasını sağlayan bir kültürel eğitim aracı olarak hareket etmeye devam etmektedir (Bogatyrev 1971). Ayrıca folklor, bireylere varoluşsal kaygılarını ve duygusal zorluklarını ele alma fırsatı sunarak psikolojik bir çıkış noktası olma rolünü de sürdürmektedir. Bunun yanı sıra bireylere toplumlarını yöneten değerleri ve normları hatırlatarak bir sosyal kontrol biçimi olarak da işlev görür.

Jakobson ve Bogatyrev'in Fikirleri Arasındaki İlişki

Jakobson ve Bogatyrev'in her birinin folklor konusundaki yaklaşımları ilk anda birbirinden ayrı gibi görünse de fikirleri birbirini dışlayan fikirler değildir. Aslında, Jakobson'un folklor içeriğine dilbilimsel ve yapısal bir perspektiften yaklaşımı, Bogatyrev'in toplumsal ve işlevsel boyutlara odaklanması arasında kuramsal düzlemde bir geçişkenlik olduğu düşüncesini dışlamamaktadır.

Her ikisinin de Prag Dilbilim Çevresi'nin üyeleri olması ve aralarındaki iş birliği ve fikir alışverişleri doğal olarak yaklaşımlarını etkilemiştir. Gerçekten de her ikisinin ortak çalışmaları 1920'lerin sonunda, halk kültürünün yapısını ve işlevini analiz etmek için "yapısal-işlevsel analiz" adını verdikleri bir kuram geliştirmeleriyle başlamıştır. Bu yaklaşım, özellikle halk ürünlerinin (daha çok da halk anlatılarının) ve uygulamalarının içsel işleyişleri, düzenleyimleri yani sıra daha geniş toplumsal ve kültürel işlevlerini anlamaya dayanmaktaydı. Yapısal-işlevsel analizin yeniliklerinden biri, halk kültürünün aktarımı ve evriminde, dilbilimde sözcüleme sürecine karşılık gelen performansın rolüne yaptıkları vurguydu. Böylelikle halk anlatılarının ve çeşitli uygulamalarının sabit, değişmez

varlıklar olmadığını, aksine toplumsal yaratıcılığın dinamik ve gelişen ifadeleri olduğunu savunmuşlardır. Bu tutumları Arnold van Gennep'in benimsediği yaklaşımla (folklor içeriğini dinamik bir olgu olarak görmek) örtüşmektedir. Halk anlatılarını gösteren boyutuna indirgemenin ötesinde, performans odaklanarak halk kültürünü toplumsal ve iletişimsel işlevlerinin yanı sıra estetik ve dışavurumcu boyutları açısından da ele almaya ve çözümlemeye yöneliktir. Jakobson ve Bogatyrev, dilbilimsel, göstergebilimsel ve antropolojik perspektifleri bütünleştirerek folklorun disiplinlerarası işleyişinin yerleşmesinde önemli bir kilometre taşı olan "Yaratıcılığın Özel Bir Biçimi Olarak Folklor" (1929) (orj. "Die Folklore als eine besondere Form des Schaffens") başlıklı makaleyi birlikte yayınlamışlardır. Bu makalede, "folklorun incelenmesinin... halk yaratıcılığının özelliklerini, dilsel ve göstergebilimsel özelliklerini ve sosyal ve kültürel bağlamını dikkate alan bir yaklaşım gerektirdiğini" savunmuşlardır (Jakobson & Bogatyrev 1929: 124). Böyle bir yaklaşım folklor içeriğini salt gösteren düzleminde ele almaya yönelik yaklaşımlardan farklıdır. Bu alana katkıları bu noktada kayda değerdir. Gerçekten de halk anlatıları konusunda daha sonra gelen ve göstergebilimsel bir perspektif benimseyen Julien Greimas ve Joseph Courtès gibi kuramcılar benzer bir yol izlemişlerdir. Onların yaklaşımları aynı zamanda Vladimir Propp'un Masalların Derin yapıdaki değişmezlerini belirleme çabasını bir adım daha ileriye götürmeye olanak sağlamıştır.

"Özel Bir Yaratıcılık Biçimi Olarak Folklor" başlıklı makale, özel bir "sanatsal ifade biçimi" olarak folklor kavramının doğasını incelemektedir. Klasik anlamıyla folklor, nesilden nesile aktarılan çok çeşitli geleneksel inançları, gelenekleri ve hikâyeleri vd. içerir. Söz konusu makale, folkloru modası geçmiş bir kültürel uygulama olarak değil, benzersiz bir yaratıcılık biçimi olarak anlamının önemini vurgulamaktadır. İşte bu perspektifte özellikle Jakobson'un iletişim şemasında üzerinde durduğu dilin sanatsal işlevinin öne çıkarılmasının bir nedeni budur.

Jakobson ve Bogatyrev, folklorun bilinen işlevlerini anımsatırlar ancak; onun, belirli bir kültürün değerlerini ve inançlarını yansıttığı için aynı zamanda ayrıcalıklı bir sanatsal ifade biçimi olduğuna vurgu yapmaktan geri durmazlar. Doğal olarak bu işleve bağlı diğer işlevler devreye girer: Folklor sayesinde bir toplumun üyeleri kültürel kökleriyle bağlantı kurabilir, tarihleri ve gelenekleri konusunda bilgi edinebilirler. Ayrıca folklor, kültürel kimlik ve mirasın korunması için bir araç görevi görür ancak Bogatyrev, özellikle de Jakobson bu bildik işlevlerin yanında folklor içeriğini işleyen bir yapı olarak ele alıp, oradaki dilsel bakımdan ayırıcı özellikleri belirlemeye çalışır çünkü yapısal bir perspektif benimseyen kuramcılar (Greimas, Courtès, Van Gennep) folklor içeriğinin aynı zamanda dilden bağımsız düşünülmemesi gerektiğine inanırlar. Dolayısıyla böyle bir bakış açısı yapısal çizgi göstergebilimsel bir perspektife konumlanmayı zorunlu kılar. Jakobson ve Bogatyrev, her biri kendi penceresinden, benzer bir bakış açısı benimserler.

Söz konusu makale ayrıca müzik, dans ve hikâye anlatıcılığı da dâhil olmak üzere folklorun çeşitli biçimlerini incelemektedir. Böylelikle folklorun durağan bir ifade biçimi olmadığı, nesiller boyunca bir kuşaktan ötekine aktarılacak zamanla değişen (dönüşen), yeni koşullara uyum sağlayan, evrilen bir anlatım biçimi olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bu yaklaşım 1960'lı yıllarda Kristeva'nın Mikhail Bakhtin'in söyleşimcilik kuramından esinlenerek öne sürdüğü metinlerarası yaklaşımla örtüşmektedir. Zaten Roman Jakobson bir folklor incelemesinde alıntı sorunsalını göz önünde bulundurmayı önermektedir. Çünkü folklorun geçmiştense günümüze kalan bir kalıntı olmadığını aksine günümüzde kültürel kimliği ve mirası şekillendirmeyi sürdüren "canlı" bir biçim olduğu anlayışı metinlerarasılıkla dolayısıyla alıntı fikriyle buluşur. Metinlerarasılık ve alıntının söz konusu içeriğe bir dinamizm katma yollarından biri budur. Çünkü bir folklor içeriğini canlı

(devingen) tutmanın yolu onu başka dönemlerde, yeni bağlamlarda yeniden yazmaktır (Aktulum 2022).

Jakobson ve Bogatyrev'in iş birliği, fikirleri arasındaki sinerjik ilişkiyi ortaya koymaktadır. Jakobson'un folklorun şiirsel işlevine ve yapısal örüntülerine yaptığı vurgu, bu olgunun sanatsal ve duygusal boyutlarının daha derinlemesine anlaşılmasını sağlar. Metinlerarası /alıntı konusundaki gözlemleri sanatsal ya da şiirsel işlevin yapıcı unsurlarından birisidir. Bogatyrev'in folklorun toplumsal bağlamına ve işlevlerine odaklanması ise toplulukları nasıl şekillendirdiğine ve onlar tarafından nasıl şekillendirildiğine ilişkin daha kapsamlı bir bakış açısı getirir. Folklorun işlevine bağlama göre kavrama çabası Kristeva'nın ideolojem (düşünüyapı birim) kavramıyla benzerdir. Bakhtin'in bir sözceyi tarihsel toplumsal bağlamı dikkate alarak kavrama önerisini Kristeva bir başka biçimde bu kavram aracılığıyla yineler. Söz konusu kavram metinlerarası okumada gündeme gelir. Dolayısıyla Bogatyrev'in toplumsallığı odağa alarak folklorun işlevini belirleme çabası alıntısallık sürecine açıkça vurgu yapan Jakobson'un anımsattığımız tanımlamasıyla yakınlaşır.

Jakobson ve Bogatyrev'in fikirleri ve kuramları folklor çalışmaları alanında kalıcı bir etki yaratmış ve sonraki nesil araştırmacıların çalışmalarını belli ölçüde şekillendirmiştir. Halk kültürünün toplumsal ve kültürel boyutlarına yaptıkları vurgu, halk anlatılarını ve uygulamalarını toplumsal yaratıcılığın dinamik ve gelişen ifadeleri olarak gören "performans merkezli" folklor yaklaşımlarının gelişmesini sağlamıştır (Bauman 1977).

Yapısal-işlevsel analizleri, folklorun göstergebilimsel bir perspektiften incelenmesini de etkilemiş, araştırmacılar halk anlatılarının, şarkılarının ve ritüellerinin altında yatan dil ve anlam kalıplarını analiz ederek bunların derin yapısını ortaya çıkarmaya çalışmışlardır (Dundes 1964). Bu yaklaşım anımsattığımız gibi, Vladimir Propp'un "Halk Masallarının Morfolojisi" (1928), ondan esinlenen Claude Lévi-Strauss'un "Yapısal Antropoloji"si (1958) ayrıca bir Propp yorumcusu ve uyarlayıcısı olan Alan Dundes'in *Folkloristik Yapısalcılığı* (1964) gibi folklor çalışmaları için çeşitli teorik çerçevelerin ve metodolojilerin geliştirilmesine kapı aralamıştır.

Dahası, Jakobson ve Bogatyrev'in folklor çalışmalarına disiplinlerarası yaklaşımı, araştırmacıları dilbilim, antropoloji, tarih ve edebiyat eleştirisi gibi alanlardan içgörüler olarak disiplinlerarası iş birliklerine girmeye teşvik etmiştir. Bu da folklor çalışmaları içerisinde konuşma etnografisi (Hymes 1962), performans antropolojisi (Turner 1982) ile folklor ve ulusal kimlik çalışmaları (Abrahams 1983) gibi yeni alt alanların gelişmesine neden olmuştur.

Sonuç

Her ikisi de Prag Dilbilim Çevresi üyesi olan Jakobson ve Bogatyrev, folklor çalışmalarına birbirini tamamlayan teorilerle katkıda bulunmuştur. Jakobson dilbilimsel ve yapısal yönlerle, Bogatyrev ise toplumsal ve işlevsel boyutlara odaklanmıştır. Ortak yayınları "Yaratıcılığın Özel Bir Biçimi Olarak Folklor" (1929) dilbilimsel, göstergebilimsel ve antropolojik perspektifleri bütünleştiren disiplinler arası bir yaklaşımın önemine vurgu yapmaktadır. Jakobson'un şiirsel işlev ve yapısal kalıplara yaptığı vurgu folklorun sanatsal ve duygusal boyutlarına dair içgörüler sunarken, Bogatyrev'in toplumsal bağlam ve işlevlere odaklanması folklorun topluluklar içindeki rolünün kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını olanaklı kılmıştır.

Roman Jakobson ve Petr Bogatyrev'in folklor çalışmalarına katkıları alan üzerinde kalıcı bir etki yaratmıştır. Odak noktaları ve yaklaşımları farklı olsa da birbirlerini tamamlamış ve birlikte folklorun dilsel, göstergebilimsel, sosyal ve kültürel boyutlarının daha zengin ve incelikli bir şekilde anlaşılmasına kapı aralamıştır. Jakobson ve

Bogatyrev, folklorun yapısal kalıplarını ve şiirsel işlevlerinin yanı sıra sosyal bağlamını ve işlevlerini de inceleyerek, bu alanda gelecekte yapılacak disiplinlerarası araştırmalar için zemin hazırlamışlardır. Onların fikirleri akademisyenlere ilham vermeye devam etmekte ve folklorun kültürel ve dilsel bir hazine olarak kalıcı öneminin ve karmaşıklığının bir kanıtı olarak hizmet etmektedir.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %100.

ETİK KOMİTE ONAYI: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Abrahams, Roger. D. *The Man-of-Words in the West Indies: Performance and the Emergence of Creole Culture*. Johns Hopkins University Press, 1983
- Aktulum, Kubilay. *Folklor ve Metinlerarasılık*. Çizgi Kitabevi, 2013
- Aktulum, Kubilay. *Folklor Söylemi*. Çizgi Kitabevi, 2022
- Bauman, Richard. *Verbal Art as Performance*. Newbury House, 1977
- Bogatyrev, Petr. *The Functions of Folk Costume in Moravian Slovakia*. *The Journal of American Folklore*, 1938
- Bogatyrev, Petr. *The Interconnection of Two Similar Systems in Folklore*. *Semiotica*, 1971
- Bogatyrev, Petr. *The Functions of Folklore*. In *International Folkloristics: Classic Contributions by the Founders of Folklore*. Rowman & Littlefield, 1971
- Bogatyrev, Petr. *Theory and History of Folklore*. University of Minnesota Press, 1976
- Dundes, Alan. *The Morphology of North American Indian Folktales*. FFC, 195, Ann Arbor, Michigan, 1964
- Hymes, Dell. *The Ethnography of Speaking*. In T. Gladwin & W. C. Sturtevant (Eds.), *Anthropology and Human Behavior*. Anthropological Society of Washington, 1962
- Jakobson, Roman. *Linguistics and Poetics*. In T. Sebeok (Ed.), *Style in Language*. MIT Press, 1960
- Jakobson, Roman. "Grammatical Parallelism and its Russian Facet." In: *Language: An Enquiry into its Meaning and Function*. Ed. R. G. Fowler. New York: Barnes & Noble. 1966
- Jakobson, Roman. *Selected Writings III: Poetry of Grammar and Grammar of Poetry*. Mouton Publishers. 1962
- Jakobson, Roman. *Verbal Art, Verbal Sign, Verbal Time* (K. Pomorska & S. Rudy, Eds.). University of Minnesota Press. 1985
- Jakobson, Roman. *Language in Literature*. Belknap Press of Harvard University Press. 1987
- Jakobson, Roman., & Bogatyrev, Petr. *Folklore as a Special Form of Creativity*. In J. Vachek (Ed.), *A Prague School Reader on Esthetics, Literary Structure, and Style* Georgetown University Press. 1980
- Lévi-Strauss, Claude. *Structural Anthropology*. Basic Books. 1963
- Propp, Vladimir. *Morphology of the Folktale*. Leningrad: Academia. 1968
- Turner, Victor. *From Ritual to Theatre: The Human Seriousness of Play*. PAJ Publications. 1982